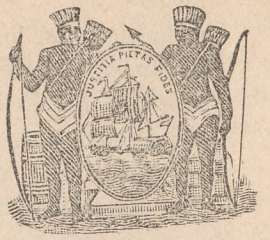

„DE WEST.”

Veertiendaagsch Blad

gewijd aan de belangen van Nederlandsch West-Indië.

Prijs per jaar f 3.—

Prijs der Advertentiën: f 0.20 per regel.

Gunstige voorwaarden bij contract.

Bureau van Redactie en Administratie:

Villa „ANNIE”

Gevers Deynootweg — Scheveningen.

Onder Redactie van J. CH. BLOK, met medewerking van verschillende autoriteiten op koloniaal gebied.

Voor abonnementen, enz. richt men zich tot het Bureau van Redactie en Administratie, of o.a. tot de Boekhandelaren VAN STOCKUM & Co., Buitenhof; de firma COUVÉE, Lange Poten; GEBR. BELINFANTE, Wagenstraat, en de HAAGSCHE BOEK- EN UITGEVERS-MPLJ, Spuistraat, allen te 's-Gravenhage.

Dit blad wordt, behalve aan de geabonneerden, in ruime oplaag en per post toegezonden aan velen in Nederland en in West-Indië.

INHOUD: De tentoonstelling te Haarlem. — De orkaan op de West-Indische eilanden. — Koelieschool en Javanen. — Nieuws uit de West. — Handel en Nijverheid. — Ambtelijke tijdingen. — Familieberichten. — Feuilleton. — Advertentiën.

BERICHT.

Wij zullen, gelijk wij in ons vorig nummer meldden, dezer dagen aan hen die tot dusver ons blad geregeld ontvingen en ons niet meldden, dat zij geen abonnement begeeren, per post de quitantie van het verlopen 3de kwartaal (ad f 0.75) doen toekomen.

Natuurlijk is van hen niemand verplicht, die quitantie te voldoen. De gratis-toezending brengt, even natuurlijk, niet de verplichting tot betaling van abonnement mee.

Wie „De West” niet begeert, weigere eenvoudig de quitantie, die slechts de betekenis heeft van een vriendelijke vraag.

De tentoonstelling te Haarlem.

II.

Veilig kunnen we aannemen, dat het hoofgebouw van de meeste tentoonstellingen groter zal zijn dan van deze West-Indische, zelfs gelooven we dat de afdeling West-Indië der (gedeeltelijk)

koloniale tentoonstelling die in 1883 te Amsterdam gehouden werd, nog iets groter was, maar de tentoonstelling te Haarlem heeft eigenschappen, die de meeste harer zusters missen.

Zoo treft onmiddellijk de degelijkheid en het wetenschappelijke van de inzendingen; geen aardigheidjes, zooals het aanbieden van een kopje chocolade, gemaakt van in de West groeiende cacao, of dergelijke dingen, geen dure prullerijtjes, die den bezoeker, uit vrees van aangeklampt te worden, voortdrijven van interessante inzendingen, maar wel volkomen praktische en logische rangschikking van de verschillende voorwerpen, betrekking hebbende op de verschillende afdelingen en groepen.

Zoo is onder één groep gebracht alles wat behoort tot de natuur van Suriname, onderverdeeld in zeven klassen: geografie, meteorologie, topografie, geologie en mineralogie, de plantenwereld, de dierenwereld en de anthropologie.

Een tweede groep omvat de exploitatie en de „cultures”, waarin de inzendingen, betrekking hebbende op de exploitatie van grond en andere mineralen, phosphaten, petroleum enz. een afzonderlijke klasse vormen, evenals die, welke be-

hooren tot: plantaardige producten (houtsoorten, gommen, harsen, vetten enz.), de balata-industrie, (looi-, verf- en kleurstoffen, vruchten, geneesmiddelen en vergiften enz. enz. enz.) de suiker-exploitatie, de cacao- en koffie- idem.

Voorts wordt één groep gevormd door de jacht en visscherij, handel en nijverheid en statistieken.

Een geheel afzonderlijke afdeling en zeer zeker de voor leeken meest interessante vormt de ethnografie.

Voor al in deze afdeling heeft de commissie der tentoonstelling zich als inzendster bijzonder verdienstelijk gemaakt.

Van haar afkomstig zijn:

een pop, voorstellende een koelie-vrouw emigrante uit Britsch-Indië;

een feesthoed van de Caraïben-Indianen aan de Poikakreek.

Andere feesthoed van de Caraïben-Indianen.

Hoofddeksel van een kapitein der Caraïben-Indianen aan de Poikakreek.

Kwejoe, kleedingstuk voor jonge meisjes, van glaskralen gregen.

Guju, katoenen schort, van de Indiaansche vrouwen aan de Poikakreek.

FEUILLETON.

De geschiedenis der kolonie SURINAME.

X.

De algemeene vooruitgang op het gebied van werktuigkunde en industrie deelde de zegenrijke gevolgen ook aan Suriname mede. Siméon, een Fransch molen-maker te Paramaribo, vond in 1769 een machine uit waardoor de koffie van de roode bast ontdaan en van de grijn werd afgezonderd. Hij ontving daarvoor een gratificatie van f 1500. ¹⁾

Ten einde de benden slaven-vluchtelingen in toom te houden, werden de militaire posten versterkt en uitgebreid en een zeer uitgestrekt en sterk bewapend kordon van soldaten om het bebouwd gedeelte der Kolonie getrokken. ²⁾

Er werd bovendien, in 1772, een vrij-corps opgericht bestaande uit slaven die daartoe van hunne meesters gekocht en, onder bepaalde voorwaarden, met de vrijheid werden begiftigd.

Gedurende de eerstvolgende jaren werd er herhaaldelijk en met afwisselend geluk tegen de Marrons, weggelopen slaven, gestreden. Laatstgenoemden vormden onder hunne aanvoerders Joli-coeur, Bonni en Baron uitmuntend gedisciplineerde benden, die alom, tot zelfs binnen Paramaribo, schrik en ontsteltenis verspreidden.

Van uit het moederland werden eenige bataillons Mariniers ter ondersteuning gezonden. Het gelukte spoedig daarop het kamp van Baron te vernietigen. De Staatsche troepen stonden onder bevel van den kolonel Fourgeoud. De kolonel was een hooghartig en fier man, de gouverneur Nepveu tuk op gezag; was het te verwonderen dat die beide heeren al heel spoedig overhoop lagen en er wederom nieuwe twisten en oneenigheden losbraken?

Onder leiding van Fourgeoud werden verscheidene tochten tegen de wegloopers ondernomen. In de meeste gevallen keerde men nagenoeg

onverrichter zake terug, daar het bijna onmogelijk was zich een weg door de wildernis te banen.

In Juni 1778 werd Nepveu ernstig ongesteld. Na een pijnlijk ziekbed overleed hij den 27sten Februari 1779 in den ouderdom van ruim 59 jaren.

Nepveu was in 1734 in de kolonie gekomen, had dus 45 jaren in Suriname doorgebracht en liet den roem na van met alle krachten en lofwaardige standvastigheid, zijn beste pogingen tot den bloei van Suriname te hebben aangewend. ¹⁾

Daags na het overlijden van Nepveu werd, zooals gebruikelijk was, de geheime Resolutie omtrent de opvolging geopend. De Commandeur, Bernard Texier werd als Gouverneur ad Interim aangewezen en hij aanvaardde de teugels van het Bewind zonder tegenkanting van de zijde van het Hof. ²⁾

Texier had als bekwaam krijgsman de sporen reeds verdiend bij het dempen van den slaven-opstand te Berbice. Gedurende den oorlog tusschen Engeland en de Amerikanen heerschte er groot gebrek in Suriname, daar alle toevoer door de kaper-schepen werd afgesneden.

„De menschen schreeuwen en lamenteren om brood, dat er bijna niet te krijgen is, en 't weinigjen soo noch te bekoomen, moet met goud opgewogen worden, waardoor onder eenige menschen groot armoede ontstaat en andere met hun inkomen, op verre na, niet bestaan kunnen, onder welk getal zich ook de officieren bevinden.” ³⁾

Zelfs inlandsche vruchten als bananen, tayers enz. stegen zéér in prijs.

Tot overmaat van ramp meldde de koopvaardij-kapitein Hermans den 6en Maart 1781 dat de oorlog tusschen Engeland en de Republiek der Ver. Nederlanden was uitgebroken.

Met zeldzamen ijver werd alles, onder leiding van Texier, tot het bieden van tegenweer in gereedheid gebracht. Een expresse uit Berbice bracht de tijding over, dat dit eiland evenals Demerary en Essequibo door de Engelschen waren veroverd.

¹⁾ Sypenstein, Suriname bldz. 41.

²⁾ Journaal van Texier 28 Febr. 1779.

³⁾ Wolbers, Geschiedenis van Suriname.

¹⁾ Notulen van Gouverneur en Raden, 6 Aug. 1769.

²⁾ Journaal van Nepveu, 14 Feb. 1770.

Sepoen, kniebanden, van de Aucaner-Boschnegers.

Kniebanden van de Indianen.

Kuitbanden van de Indiaansche vrouwen.

Dabarliens tokolo door de Arowaksche vrouwen bij feesten in het haar gedragen.

Komakatie, door de Arowaksche vrouwen om den bovenarm gedragen.

Schort van de boschnegers.

Houten toestel, (sepoen-hoedoe), om kniebanden omheen te breien.

dito, van jobstranen (Canivro).

dito, van koni-koni, Kasabapitten.

dito van tapoe papa.

een halssierraad van de Indianen aan de Marowijne.

een Indiaansche dwarsfluit van bamboe met snijwerk.

een blaasinstrument van aardewerk.

bogen en pijlen van de Indianen.

„Apoetoe” (strijdknots, waarmee de Indianen boschvarkens doodden.)

„Corjaal” van de boschnegers en een Indiaansche idem.

Ook in de hieronder behoorende groep „boschneger-snijwerk” zond de commissie eenige belangrijke bijdragen, zoo o. a. houten zitbankjes, vijzel met stamper, kleine parels die als lepels of roeders gebruikt worden, alsook een die bij het dansen in de hand gedragen wordt.

Al dat snijwerk doet ons denken aan de kunst, die ten onzent in Friesland en Zeeland beoefend wordt, de voorstellingen van het werk zijn natuurlijk anders en ook spreekt het vanzelf, dat de negers er hun schaatsen niet mee versieren zooals de Hollandsche boeren, maar de kunst is toch dezelfde.

Eindelijk maakte de Commissie zich nog verdienstelijk bij de onderafdeelingen:

Haakwerk door de inzending van:

Een kinderdraagmatje van zeilgras en katoen.

Kinderhangmatjes (van zeilgras en katoen), Indiaansche vrouwen-haakwerk.

Katoenen hangmat.

Twee bollen katoendraad, gesponnen door Aucaner Boschneger-vrouwen aan de Marowijne.

Spinstokjes met katoen, van de Carabien Indianen vrouwen.

Vischtuig, door de inzending van:

Massoea, (fuik).

Dika (grootte en kleine flenzen om visch levend te houden.)

Taparie (gedeelte van een schot om de krekens mede af te zetten.)

Surinaamsche oudheden, waarvan zij ongeveer alles leverde, als:

Steenen bijl.

Twee gebroken steenen wiggen of strijdbijlen.

Een stuk bazaltsteen.

Een harde, min of meer afgeronde, werpsteen.

Twee stukken van een rond voorwerp van rood aardewerk.

Een menschenkies.

Een stuk kies, vermoedelijk van een Kapua, watervarken.

Klein prapje (schotel) eene kant beschadigd, rood aardewerk.

Gladde steen, veel gelijkende op een tegenwoordigen slijpsteen.

Vlechtwerk, waarbij zij o. a. inzond:

Waaier, koelie vlechtwerk.

Matten van ingi-soppo.

Hoed, waaier, mandje van cocospalmtak.

Mandjes van bambam-makka.

Indiaansch aardewerk, waaronder het volgende van de Commissie is.

Bloemvazen.

Kannetjes.

Potten, enz.

Blaasinstrumenten.

Men denke door deze opsomming evenwel niet, dat de Commissie het grootste deel van de *geheele* tentoonstelling leverde, integendeel haar arbeid komt ons voor, grootendeels aanvullend te zijn geweest en daar waar iets merkwaardigs ontbrak, zelf aan het opsporen te zijn gegaan.

Zeer aardig is b. v. de verzameling muziek- en tooverinstrumenten, niet van de Commissie afkomstig.

Omtrent de bij de Aucaner-boschnegers zeer in zwang zijnde tooverratel (sakka-obia) en tooversnoeren (obia tété), die bij de godsdienstige gebruiken een groote rol spelen, vinden we in de catalogus van de hand des heeren L. C. van Panhuys, die 2½ jaar lang met de Aucaner boschnegers in contact kwam, aardige bijzonderheden: Zij worden door den toovenaar („loekoeman” of „wintiman”) vervaardigd, de eerstgenoemde soort uit een kalibas, die met steentjes, zaden of hagelkorrels gedeeltelijk wordt gevuld en waaraan een gesmeden steel met handvat wordt bevestigd. De obia-tété wordt samengesteld uit wit katoen of

koord en met allerlei voorwerpen als koperen belletjes, papegaaienvieren, pakir- of tiggertanden, kauri-schelpen (*Cypraea moneta* L.) of gesneden stukjes hout voorzien. Een derde soort, de awidjakadja, bestaat uit den staart van een miereneter (tamanoa), met een houten handvat.

De obia's zijn uiterst moeilijk te verkrijgen, tenzij wellicht dat men juist het tijdstip mocht treffen dat de eigenaar het christelijk geloof wenscht aan te nemen; aan de Marowijne werden nog slechts zeer enkele Aucaners daartoe bekeerd.

Slechts door een langdurigen omgang met de Aucaners hebben wij het volgende omtrent de geheime met obia's volvoerde plechtigheden kunnen constateeren.

Nadat de obia met witte aarde (pemba) is ingewreven, neemt de loekoeman een slok dram in den mond, besproeit daarmee de obia en roept diens macht aan (of liever de macht van den „akra,” dat is van zijn eigen geest, zijn tweede ik) om eene gunstige jacht te bekomen (doordat de akra den kogel bestuurt), om onkwetsbaar te zijn (voor aanvallen van wilde dieren, voor de pijlen van vijandige Indianen en, in vroeger tijd, voor de kogels van de blanken), of om de liefde van eene vrouw te winnen.

Bij de zoogenaamde winti- of bezweringsdansen, smeert de winti-man zich eerst aangezicht en borst met pemba in, hangt zich de obia snoeren om, en wordt daarna als „Gadoe” toegesproken, waarbij hij dan niet meer met de gewone vluchtige omarming mag worden gegroet, maar door bij het uitsteken van de hand drie of vier vingers tegen de zijne te brengen en die op de muis van de hand te laten terugklappen. Onder wasschingen met een aftreksel van kruiden en eenig (doch matig) gebruik van dram vangt de wintiman aan „kromantie” te spreken, een soort van negerengelsch, dat door toevoeging van Afrikaansche en Indiaansche woorden en door verdraaiing zelfs voor den stads- of plantageneger onverstaaenbaar is; daarna weet hij zich door beven en roepen — waarbij wat hij zegt als een orakel wordt aangehoord, — eindelijk door brullen in zulk een staat van opwinding te brengen, dat hij onvermoed met zijn ratel rondanst, in stuiptrekkingen nedervalt, ongelooflijke sprongen maakt en ongevoelig is voor het vuur of de doornstruiken, waarin hij soms terecht komt.

De wintidans, voor de Boschnegers een schrik-

Enkele Engelsche oorlogs-vaartuigen waren voornemens handelend tegen Suriname op te treden, maar toen zij van spionnen vernamen hoe deugdelijk Texier alles ter verdediging had ingericht, lieten zij dit voornemen varen.

Het bleek echter weldra, dat de Engelschen in de West-Indische wateren niet tegen de Fransche vloot opgewassen waren. Later kwam daarin verandering. Den 10en Juni 1782 voer de lang verwachte vloot de rivier Suriname op. Zij bestond uit 2 fregatten en dertien „lettres de marque” — min of meer sterk bewapende koopvaardij-schepen, aan wie door den Staat lettres de marque ou de représailles (brieven van schadeverhaling op den vijand) waren verstrekt.

Het gebrek was nu ook geweken en spoedig was er een zóó groote overvloed levensmiddelen, dat een schip, beladen met provisie, den 14en Sept. 1782 in Suriname gekomen, geen markt voor de lading vinden kon.¹⁾ Den 16en Februari 1783 kwam een oorlogsschip binnen, 't welk de overbrenger was der heugelijke tijding van den Prins van Oranje, dat de Nederlandsche Republiek toegetreden was tot den wapenstilstand met Engeland. Deze wapenstilstand werd weldra door de vredes-préliminairen en eindelijk door het vredes-traktaat gevolgd.

Texier genoot dus de groote voldoening, dat Suriname voor Nederland en de Sociëteit behouden gebleven was.

Ook wetenschap, letteren en kunst bloeiden op in Suriname. Texier opende in Febr. 1780 de eerste vergadering van een Natuurkundig Genootschap en eenigen tijd daarna die van het Collegium Medium, een vereeniging van geneesheeren.²⁾

Gedurende den laatsten tijd had Texier zich al te veel ingespannen. Zijn gestel, toch al niet sterk, had daar veel onder geleden. Hij werd ziek, zware koortsen ondermijnden hem en den 25en September 1783 gaf hij den geest.

De heer Beeldsnijder-Matroos, boekhouder-generaal, werd, bij afwezigheid, met verlof naar Europa, van den raad-fiscaal Wichers, tot gouverneur, ad Interim, benoemd. Deze gouverneur stelde zijne groote bekwaamheden als financier ten dienste der Kolonie.

¹⁾ Journaal van Texier 14 September 1782.

²⁾ Historische Proeve IIe Deel.

Twee hoogst belangrijke voorstellen werden als zoodanig door hem gedaan: 1°. stelde hij voor een reductie van de door de planters aan de geldschietters verschuldigde kapitalen tot op de werkelijke waarde der verhypothecerde goederen. Van dit verminderd kapitaal wilde hij 6% laten betalen, waarvan de geldschietters 4% zouden ontvangen, terwijl de overige 2% moest dienen om van tijd tot tijd een dividend uit te keeren. Het tweede voorstel luidde: het verleen van meer vrijheid aan de planters bij het verkoopen der producten, waardoor zij grootere voordeelen konden behalen. Het Hof vereenigde zich geheel met deze denkbeelden van den Interim-Gouverneur en beide voorstellen werden ter goedkeuring aan HH. Directeuren en H. H. Mogenden toegezonden.¹⁾

Zijn bestuur was kortstondig: den 22sten December 1784 zeilde het Hollandsche fregat de Suriname op, aan welks boord zich de nieuwbenoemde Gouverneur, Mr. Jan Gerhard Wichers, bevond.

De letter-lieverij, zoo weelderig bloeiend in 't moederland, waaide over naar Suriname. De „dichtkundige genootschappen” rezen als paddestoelen, in patria, uit den grond: Suriname wilde in dit opzicht niet achterblijven.

Onder den naam „Surinaamsche lettervrienden” werd in 1786 zoo'n vereeniging opgericht.

Ieder lid leverde zijn bombast op gezette tijden in, waarover dan door de vereeniging hoogst-ernstig beraadslaagd werd, terwijl het werk getoetst en zoo-noodig verbeterd werd.

Wanneer het pasteitje uit de litteraire keuken klaar was, werd het opgenomen, in het jaarboekje genaamd „Surinaamsche mengelpoezij”.

In 1787 gaf de Raad-fiscaal kennis aan het hof, dat onder den naam „Surinaamsche Spectator”, door zekere weduwe Tresson, een periodiek werd uitgegeven dat „er zijn werk van scheen te maken om, hoezeer in bedekte termen, egter duydelijk genoeg, personen van rang te dénoteren en omtrent deze hatelijke comparatiën te maken welke in alle opzichten hoogst onbetamelijk waren”. De wed. Tresson werd door den Gouverneur „strengelijk gewaarschuwd” zich in den vervolge daarvan te onthouden.²⁾

¹⁾ Notulen Gouverneur en Raden 31 Aug. 1784.

²⁾ Acta Conventus-bijlage. Maart 1787.

aanjagende en indrukwekkende openbaring van de geestenwereld waarin zij gelooven, is het voornaamste middel waarmede de loekoemans tot nogtoe de uitbreiding van het christendom wisten te beletten.

Om kwade geesten te weren, wordt de obia opgehangen in het „gadoe-hosso”, een miniatuurhut die men vermoedelijk op alle dorpen aantreft. Te Albina was deze in 1896 nog aanwezig. Ook werden obia's door ons aangetroffen bij de hangmat van een zieke, die daarvan genezing verwachtte.

* * *

Uit den aard der zaak zijn voornamelijk voor deskundigen merkwaardig de afdelingen: geologie, mineralogie enz. en de daarop betrekking hebbende boek- en plaatwerken; aan eenige beschrijving daarvan zullen we ons niet wagen, immers deze zou grootendeels neerkomen op een herdruk van den catalogus, die voor ieder verkrijgbaar is.

Voor den leek hoogst interessant blijft er genoeg, zooals de miniaturen van plantages, de werktuigen om goud te zuiveren en een eigenaardigen indruk maken de tegenvergiften tegen slangenbeten, een geheele groep van geneeskrachtige kruiden, de kleurige versierselen, waarmede de vrouwen zich tooien en nog zooveel meer.

Om nu min of meer „officieel” te eindigen en bij wijze van saluut aan de mannen, die ons deze tentoonstelling voor een groot deel hebben doen genieten, geven we hieronder hunne namen.

Bureau der Commissie in Suriname.

Voorzitter: Mr. G. H. Barnet Lijon; Onder-Voorzitters: F. G. Gefken en J. E. Muller; Secretarissen: F. C. Curiël, Mr. G. H. van Emden en Mr. A. J. van der Houven van Oordt; Penningmeester: W. van Esveld.

Samenstelling van de Sub-commissies.

1°. Sub-commissie voor Geographie, Meteorologie, Topographie, Geologie en Mineralogie, Exploitatie van Delfstoffen: Voorzitter: J. E. Muller; Onder-Voorzitter: W. L. Loth; Leden: J. Barnett, James Green, J. O. Harken, D. H. Havelaar, J. J. Heilbron, C. J. Hering, A. van 't Hoogerhuys, J. A. Polak, J. F. Pool, H. Salm, J. R. Thomson.

2°. Sub-commissie voor Botanie, Zoölogie en Anthropologie: Voorzitter: J. F. Pool; Onder-Voorzitter: S. de Lange; Leden: C. A. van Brussel, G. J. R. Eysink, H. Gilhuys, C. J. Hering, H. Mattes, D. C. Rijdsdijk, J. R. Thomson, R. Voullaire.

3°. Sub-commissie voor Landbouw, Veeteelt, Plantaardige Producten: Voorzitter: F. G. Gefken; Onder-Voorzitter: F. C. Curiël; Leden: C. A. van Brussel, Ch. Douglas, J. R. C. Gonggrijp, J. O. Harken, C. J. Hering, A. van 't Hoogerhuys, J. Mavor, J. F. Pool, D. C. Rijdsdijk, A. Samuels, R. Voullaire.

4°. Sub-commissie voor Industrie en Handel: Voorzitter: W. van Esveld; Onder-Voorzitter: M. S. van Praag; Leden: J. Barnett, F. C. Curiël, J. O. Harken, A. van 't Hoogerhuys, R. H. Leysner, J. W. Bueno de Mesquita, Mr. A. J. van der Houven van Oordt, H. Salm, M. O. Salomons, S. M. Swijt, R. Voullaire.

De orkaan op de West-Indische eilanden.

Omtrent den orkaan die Dinsdag 8 Augustus op de Westindische eilanden woedde, heeft de bewindvoerder van de Engelsche Eilanden onder den Wind aan het ministerie van Koloniën te Londen bericht, dat Montserrat geheel verwoest is. Alle kerken en kapellen zijn vernield, alle andere gebouwen ingestort of beschadigd; 74 doden zijn tot dusver gevonden en al het landvolk is zonder dak.

Op St.-Kitts en Nevis is de schade zeer groot; op Nevis zijn 21 doden.

Uit berichten over New-York blijkt, dat de stad Ponce, op de zuidkust van Portorico, zwaar geteisterd is. De orkaan, die Dinsdag van 'smorgens 8 tot 'smiddags 3 uur aanhield, werd vergezeld

door hevige regens en overstromingen. De schade in de stad wordt op een anderhalf miljoen geschat. Minstens 500 menschen zijn verdronken. De brug die de haven met de stad verbindt, is weggeslagen, alle gebouwen zijn beschadigd, honderden vernield. Er is gas noch electricisch licht beschikbaar. De stadsmagazijnen zijn verwoest, en er heerscht reeds gebrek in de stad. Naar men zegt, had men verzuimd, Ponce te waarschuwen voor den naderenden storm.

De correspondent van het *Evening Journal* bericht, dat de overstromingen in de stad door de Portugues en Canas veroorzaakt zijn geworden. Hij schat het aantal doden op eenige duizenden. De stad Arroyo is eveneens vernield geworden. Dat wat nog was blijven staan, werd door de rivieren onder water gezet.

Ook de stad Guyana heeft zeer geleden. Vele der half vernielde woningen werden bovendien nog door de dieven uitgeplunderd. Zelfs de militairen waren niet in staat de orde te herstellen. De stad San Juan heeft geen drinkbaar water meer. De bronnen zijn overal met modderig water gevuld.

Te Juan Diaz zijn 46 menschen omgekomen. Sabinas en Santa Isabel moeten geheel verwoest zijn. De spoorweg tusschen Ponce en Yango is onbruikbaar geworden, en de militaire weg staat over een uitgestrektheid van drie of vier mijlen onder water. Te San Juan zijn 80 huizen ingestort en van honderden is het dak vernield. De telegrafische gemeenschap is overal gestoord.

Een koerier van Humacoa (op de oostkust van Portorico) heeft te San Juan het bericht gebracht dat die stad geheel in puin ligt. Er zijn 46 lijken gevonden, maar nog vele moeten onder de overblijfselen verborgen liggen.

Over het geheel is de verwoesting in het binnenland en aan de zuidkust van Portorico veel erger geweest dan aan de noordkust. Generaal Davis, de opperbevelhebber der Amerikaansche troepen, schat dat 100,000 menschen alles verloren hebben wat zij bezaten, en dringt aan op het zenden van levensmiddelen, o.a. minstens 2500 ton rijst.

De Virginische eilanden, vooral Tortola en het (Deensche) eiland Santa-Cruz, moeten veel geleden hebben; de Bahama-eilanden slechts weinig.

Van de schade veroorzaakt op de Nederlandsche eilanden blijkt uit een bij het departement van koloniën ontvangen telegram van den gezaghebber van St. Eustatius, den 12^{den} dezer van St. Kitts (St. Christopher) verzonden, bevattende het bericht dat den 7^{den} dezer een orkaan over het eiland St. Eustatius, gewoed heeft, waardoor vijftig woningen werden omgeworpen.

Een telegram van den gouverneur van Curaçao, den 13^{den} dezer verzonden, luidt: „Heden bericht dat op den zevenden dezer over St. Eustatius een orkaan gewoed heeft. Vijftig woningen verwoest. Een doode. Hulp gezonden”.

Uit Buenos-Aires wordt gemeld, dat de kolonie Chubut geteisterd is door een zware overstroming, die te Rawson de meeste hoeven vernield en de kolonisten uit Wales tot armoede gebracht heeft.

Het meteorologisch instituut te New-York maakte Zaterdag bekend, dat het centrum van den orkaan op Nassau (Bahama's) aanrukte, dat de storm waarschijnlijk nog heviger zou worden als hij den Golfstroom bereikte, en waarschijnlijk de kuststeden van de zuidelijke staten in den loop van den nacht zou bereiken.

Koelieschool en Javanen.

De Nieuwe Surinaamsche Courant heeft den heer Th. van Lierop, directeur-beheerder van de groote suikerplantage *Rust en Werk* e. d. laten interviewen over bovenstaande onderwerpen.

De heer van Lierop kwam tot de conclusie dat eene school voor kinderen van Britsch-Indische immigranten, waar de Hindostansche taal zou onderwezen worden, onnoodig is. De Britsch-Indische immigranten hadden, voor zoover hem bekend, nooit het verlangen naar dusdanige school kenbaar gemaakt. Hij hield zich overtuigd dat,

als er eene Hollandsche en eene Hindostansche school op zijne plantage was, de koelies hunne kinderen zouden zenden naar de school waar Hollandsch geleerd werd, en wel omdat de koelies practisch zijn en in het leeren van de Hollandsche taal meer practisch nut ziet, dan in het leeren van het Hindostansch.

Op de vraag van den interviewer, welke arbeiders — Javaansche of Britsch-Indische immigranten — hij het liefst op zijne plantage had, antwoordde de heer van Lierop:

„Beiden. Ik zou het onverantwoordelijk vinden om reeds nu, terwijl de Javaansche immigratie pas in hare geboorte is, aan Javanen de voorkeur te geven boven Britsch-Indiërs. Eerder zou het raadzaam zijn om beiden als arbeider op een plantage te gebruiken, kunnende de Britsch-Indiërs, die oude arbeiders der kolonie zijn, de Javanen opvoeden, evenzoo als de Creolen-arbeiders de opvoedingselementen zijn geweest eerst van Chineesche immigranten en later van de Britsch-Indische immigranten. En daar wij thans geen Creolenarbeiders meer op de plantage hebben, kan de Britsch-Indiër daarbij dienst doen voor de Javanen”.

NIEUWS UIT DE WEST.

Uit een weer-overzicht in „Onze West” blijkt dat in de maand Juni de weersgesteldheid over het algemeen niet gunstig is geweest voor de goudindustrie. Voor de goudvelden was de gevallen hoeveelheid water nog steeds onvoldoende. De machinale exploitatie leed daardoor het meest. Op het voormalige placer Brown, thans in bezit van de *Goldfields of Surinam Limd.* liet zich het gebrek aan water duchtig gevoelen. Daar kon in de maand Juni slechts 36 uur met de hydraulische plant gewerkt worden. Het gevolg hiervan was, dat de productie niet meer dan 1630 gram goud bedroeg. Zelfs de Toembockreek, een zijtak van de Mindrinetie, die naar de landingsplaats van het placer leidt, bevat zoo weinig water, dat de met proviand beladen booten halverwege zijn blijven steken, en mocht in dezen toestand geen verandering komen, men genoodzaakt zou zijn het placer 15 Juli a. s. tijdelijk te sluiten. Reeds nu is het grootste deel van de arbeiders met den directeur in de stad teruggekeerd. Ook op andere placers, als dat van de *Mindrinetie Gold Mining Cie* is van geregeld werken geen sprake geweest. In de laatste maand werd slechts ongeveer een week met de monitors gewerkt. Indien de veronderstelling juist is van den directeur van het placer der *Cie des mines d'or* — een zeer zuidelijk gelegen placer in de kolonie — dat n.l. het water in de bovenlanden reeds begint te zakken, dan ziet het er inderdaad in de naaste toekomst treurig uit voor de goud-industrie. Lang is men nog niet aan den gang met machinale exploitatie. Te vergeefs werd vanaf verleden jaar Juni gewacht op voldoende regens. Alle hoop was gevestigd op dit regenseizoen, doch noch steeds laten de onontbeerlijke zware regens op zich wachten, en dat, terwijl de volgende maand officieel de groote droge tijd weder een aanvang neemt. Op de productie over de afgelopen maand heeft een en ander dan ook merkbaar geïnfluenceerd. De productie bedroeg slechts ruim 76 K.G. tegen ruim 100 K.G. in de voorgaande maand.

* * *

Uit het „Overzicht van de opbrengst der middelen over de maand Mei enz.”, in het *Gouv. Ad. Bld.* gepubliceerd, blijkt, dat de opbrengst der middelen over de eerste vijf maanden van het jaar bijna f 100.000 beneden de raming bleef. De patentrechten brachten bijna f 2500 minder dan de raming op, de invoerrechten ruim f 3000.—, de geneeskundige belasting ruim f 17000.—, het concessierecht tot ontginning van delfstoffen ruim f 14000.—

Het Gouvernements Onderwijs bracht f 1515.— meer op dan de raming. De ontvangen passage-gelden overschreden de raming met ruim f 10.000.—

* * *

Het Koloniaal Gouvernement heeft bij openbare veiling gekocht de plantage Laarwijk — gelegen tusschen de plantages Vreeland en Maagdenburg — voor de som van f 2525.—, om evenals Domburg en La Rencontre te worden ingericht tot vestigingsplaats voor kleine landbouwers.

* * *

In den nacht van den 10n op den 11n Juli is het Britsche driemastschip „Anita,” kapitein Robert Evans, komende van Bahia met bestemming naar Aruba om een fosphaatlading in te nemen, op klein Curaçao op strand geloopt.

In den namiddag van den 12n kwamen aldaar aan de kapitein en het grootste gedeelte der bemanning van het schip, dat als geheel en al verongelukt beschouwd wordt, met een zeilboot uit klein Curaçao.

Het ongeval, het schip overkomen, is volgens opgave van den kapitein toe te schrijven aan sterken stroom; het torenlicht op klein Curaçao brandde helder.

* * *

De „Prins Willem V” vergaan?

Volgens een Reutertelegram van 14 Augustus uit New-York is het Nederlandsche stoomschip *Prins Willem V*, kapt. Sluiter, van Paramaribo naar Amsterdam, op de kust van Demerara gestrand.

Dit stoomschip vertrok 7 Aug. van Paramaribo en bevond zich volgens de laatste, bij den Kon. West-Indischen Maildienst ontvangen berichten tusschen Suriname en de Wester-Eilanden.

Dit telegram vereischt nadere bevestiging daar bij de reederij nog niets van het ongeval bekend is en zij het als niet mogelijk beschouwt dat van af de plaats waar de *Prins Willem V* zich het laatst bevond berichten worden verzonden daar men daar geheel uit den gewonen trek der schepen is.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Een contract is geteekend tot verkoop van het plaser der Naamlooze Vennootschap *L. & F. de Jong* voor f 1.050.000 aan den heer Koolhoven, als gemachtigde van den heer Verloop, directeur van de *Guyana Goud Placer Mpij*.

De goudproductie over het eerste halfjaar van 1899 bedroeg:

Suriname	212378 Gr.
Saramacca	60317 ⁵ „
Marowijne	25411 „
Lawa	136926 ³ „
Totaal	435032 ³ Gr.

De *Guyana Goud Placer Maatschappij*, die den gesubsidieerden stoomvaartdienst op de *Boven-Saramacca* onderneemt, heeft het voornemen dien dienst, die tot nu toe om de 14 dagen plaats heeft, tot een wekelijkschen uit te breiden.

Daartoe zal zij eene nieuwe stoombarkas, de *Wilhelmina*, in de vaart brengen. Deze barkas zal eene groote vaartsnelheid en een buitengewoon sleepvermogen hebben; zij zal de reis van Para-

maribo naar *Mindrineti* in 24 uren volbrengen. Bij ontstentenis van de *Wilhelmina* zal de *Annie*, waarmee nu 14 daagsche dienst verricht wordt, voor den wekelijkschen dienst invallen.

Mij. Suriname. — De vertegenwoordiger te Paramaribo heeft den raad van beheer der vennootschap per draad bericht, schrijft de *N. S. Ct.* dat het tusschen de Nederlandsche en Koloniale Regeeringen gerezen meningsverschil is opgelost, dat oorzaak was van de vertraging bij het verleen van de Kon. goedkeuring op de verordening, welke de rechten der *Mij.* omschrijft. Deze Kon. sanctie is thans verzekerd en zal spoedig volgen.

Ter voorkoming van misverstand verklaart genoemde raad van beheer, dat de rechten der *Mij. Suriname* ondanks het bovenbedoelde meningsverschil geen oogenblik in gevaar zijn geweest.

De raad van beheer deelt bovendien mede, dat een lid van de *Conseil d'Administration* der *Coloniale Industrielle*, vergezeld van den secretaris der *Mij. Suriname* op 1 Juli a. s. naar Paramaribo zou vertrekken ter voorbereiding van de definitieve beslissing in zake de eventueel op te richten nieuwe vennootschap, als een gevolg van het optie-contract, dat door de *Mij. Suriname* met een Belgische financieele instelling gesloten werd.

Concessie verleend tot ontginning van delfstoffen aan:

Chr. Leons ± 500 H. A., Saramacca t. W.,
H. J. van Wilgen, L. G. van de Leuv en F. H. Bruijning, ± 288 H. A., Suriname t. W.
L. F. Th. Horst ± 4013,67 H. A., Suriname t. W.
L. F. Th. Horst, 1915,023 H. A. Saramacca t. O.
A. P. Nassy, ± 1100 H. A., Suriname t. W.

Concessie verleend tot ontginning van delfstoffen aan:

R. Bueno Bibaz, 300 H. A. Suriname t. W.
E. Breman, ± 1092 H. A. idem.
J. F. van Coblign, 250 H. A. idem.
J. H. Schloos ± 3300 H. A. idem.
F. J. Verschuur 600 H. A. Saramacca O.

In allodialen eigendom en erfelijk bezit afgestaan aan Jacob George Wellis, een perceel land, groot, 8,5 H. A. deel uitmakende van de verlaten plantage *Beekvliet* gelegen aan den rechteroever van de *Cottica*.

Concessie verleend, tot exploitatie van balata aan:

P. B. Heijdorn, echtgenoot van J. J. P. Volkers, 2000 H. A., Suriname t. W.
J. G. von Hemert, 5500 H. A. Maratakka t. W.
J. Slengard, 5000 H. A., Corantijn t. O.

Hernieuwd de concessie tot ontginning van delfstoffen in of op de beddingen en oevers van een gedeelte der Sarakreek, aan:

J. R. C.- en S. H. Gonggrijp ± 120 H. A.

Hernieuwd de concessie tot ontginning van delfstoffen, aan:

J. D. W. Hordijk, 625,59 H. A., Saramacca t. O.
Francis Riet P. Uithoorn, weduwe van A. Heerenveen, A. F., J. A. en Th. A. Heerenveen, 200 H. A., Saramacca t. O.

J. Jurant, ± 250 H. A., Suriname t. O.
M. H. Stephan, 200 H. A. Suriname t. W.

Hernieuwd de concessie tot exploitatie van balata, aan:

J. G. von Hemert, 5000 H. A. Corantijn t. O.

ADVERTENTIËN.

Spaansche Edelwijn.

Heerlijkste en krachtigste wijn, die in Nederland en Ned. Oost-Indië gedronken wordt. Eenige contractant voor Oost-Indië: Volks-Apotheek **Malang**. Monsters en conditiën gratis naar West-Indië.

Eenig Importeur:

W. F. NOMAN,
SCHEVENINGEN.

Hofleverancier van H. M. de Koningin.

Van Houweninge & IJsselsteijn,

FLEURISTEN,

LANGE HOUTSTRAAT 27.

Fournisseurs de la Cour.

Chocolat et Dessert

A. WIJNMAN. Noodeinde 7.

Van Oudheusden & Van Gelder,

32 RAAMSTRAAT 32.

Alleen Vertegenwoordigers Zuid-Holland:

Gebrüder Perzina,

Pianofabriek opgericht 1871.

Courante Modellen.

f 525.—, f 750.—.

Vergunning verleend tot bewerking van timmerhout, uitgezonderd bolletrie aan:
N. F. Anijs, 400 H. A. Corantijn t. O.

Vergunning verleend tot onderzoek naar balata, aan:
J. G. von Hemert, 175,358 H. A., Corantijn. t. O.

Afgestaan tot uitoefening van den kleinen landbouw, aan:

M. J. Veerhuis, 2 H. A., Pad van Wanica t. W.
L. Alburg en P. S. Stentin, 2 H. A. Commewijne r. o.

AMBTELIJKE TIJDINGEN.

Benoemd tot lid van de Commissie tot de patenten: A. H. Zschuschen.

Eervol ontslag verleend op verzoek, als tijdelijk leeraar in de natuurkunde aan de Geneesk. School aan: Dr. O. A. Peters.

Gequalificeerd tot buitengewoon kommissaris der belastingen: de hoofdagent v. politie C. Schenkers.

Pensioen verleend f 46 's jaars aan J. W. Redan, weduwe van den gepensionneerden brigadier der marechaussee J. A. Degenaar.

f 784.— 's jaars, aan G. E. L. Boer, weduwe van den gepensionneerden commissaris van Coronie: C. N. Kaersenhout.

FAMILIE-BERICHTEN.

ONDERTROUWD:

Paramaribo.

A. M. Punselie en M. J. Mesli, P. G. Meizakker en M. Sarie, G. Bus en C. A. Kenswil, G. Parker en J. M. Vreeswijk, C. F. Hering en A. L. Pirotte, H. C. Pawel en M. L. C. Haller.

Bov. Suriname:

W. Almelo en J. Gravendam.

Ben. Saramacca:

M. N. Rood en F. Getzen.

OVERLEDEN:

Maria Lotje Morres, 3 j., Henrietta Mijntje Demkes, 93 j., Constantijn Nicolaas Kaersenhout, echtgt. van Gerarda Elisabeth Louise Boer, 56 j., Eliza Arthur, echtgt. van Michel Lionarons, 61 j., Willem Hendrik Boston, 6 w., Elisabeth Wilhelmina Voltman, echtgt. van Jacques Mozes Robles de Medina, 74 j., Anna Harriette Mathilda van der Steede, 1 j., Augustina Kensemil, echtgt. van Jan Kornet, 45 j., Eduard Marius Louis Flu, 1 w., Johan Gottfried Kirn 73 j., Enoch Albert Jona de Veld, 19 j., Jacoba Geertruida Leypold, 21 j., George van der West, 52 j., Truitje Uterijn, 65 j., Isaac Steede, 65 j., Susanna Nooring 67 j. Evelina Meizakker 63 j., Sophie Carolina Jansje Kempen, 49 j., Frederika Helberg, wede. van Theodoor Geluk Beeck 58 j., Rozalina Susanna End 2 w., Mozes Gallant, echtgt. van Elisabeth Kronel, 59 j., Herman Menasse, 71 j., Victoria Augusta De Vries, 5 m., Maria Christina Kohinor, 29 j., Leentje Sion, echtgt. van November Gravensand, 60 j. Paulina Posthaak, 37 j., Aron Jacob Polak, echtgt. van Hanna Emanuels, 82 j., Rudolf Richard Valle, 3 w., Henri Hoffelman, 27 j., Petronella Martina Hunsel 82 j., Mozes Gomperts, 50 j., Abraham Hiffens, echtgt. van Lucretia Roosenhoff, 45 j.,

Kon. Nederlandsche Boek- en Kunsthandel.

VAN

M. M. COUVÉE.

Lange Poten 41. 's-Gravenhage

TELEPHOON No. 290.

Kantoor- en Schoolbehoeften.

Luxe-Artikelen, enz.

